

PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

Pszichológiai Intézet

Intézményi azonosító: FI79633
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.

<i>A tantárgy címe:</i> A személyiség biológiai, tanuláselméleti és kognitív alapjai	<i>A tantárgy kódja:</i> BBNPS17900	<i>Félév:</i> 2024/25/1
<i>Tantárgy típusa:</i> Elmélet	<i>Óraszám:</i> heti 2	<i>Kreditek száma:</i> 3
<i>Oktató neve:</i> DR. MATUSZKA BALÁZS (MATUSZKA.BALAZS@BTK.PPKE.HU)		
<i>Fogadóóra:</i> ELŐRE EGYEZTETVE, BEJELENTKEZÉS ALAPJÁN		

TANTÁRGY CÉLJA

A kurzus célja bevezetést nyújtani a személyiséglélektan tudományterületébe. A diszciplína tudományterületek közötti elhelyezésén és a legfontosabb történeti előzmények áttekintésén túl hangsúlyosan a személyiség biológiai, tanuláselméleti és kognitív megközelítései kerülnek bemutatásra a félév során. A kurzus célja továbbá a hallgatók kritikai gondolkodásának fejlesztése, a perspektívákban történő gondolkodásra való inspirálás. Óra helyszíne: D 114. Időpontja: szerdánként 12:30-14:00.

KURZUSTEMATIKA / TANTÁRGY LEÍRÁSA

1. A SZEMÉLYISÉGLÉLEKTAN TÁRGYA, TUDOMÁNYTERÜLETE

Kötelező irodalom:

- Oláh A. – Gy. Kiss E. (2007) A személyiség fogalma és vizsgálati módszerei. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest
- Carver, C. S. – Scheier, M. F. (1998) Személyiségpszichológia. Osiris Kiadó, Bp. 21-35.
- Allport, G. (1997) A személyiség alakulása. Kairosz, Budapest 2. fejezet

Ajánlott irodalom:

- Miserandino, M. (2014). Personality Psychology – Foundations and Findings (First Edition). Who am I? Understanding the Building Blocks of Personality. . pp. 17-34. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate.

2. A SZEMÉLYISÉG MEGISMERÉSÉNEK MÓDSZEREI – A TESZTEK/ SZEMÉLYISÉGVONÁSOK I.: KORAI TRAIT MODELLEK (ALLPORT ÉS CATTELL)

Kötelező irodalom:

- Carver, C. S. – Scheier, M. F. (1998) Személyiségpszichológia. Osiris Kiadó, Bp. 36-65.

- b. Allport, G. (1997) A személyiség alakulása. 17. -18. fejezet. A módszerek áttekintése. Kairosz, Budapest, 415-476.
- c. Hjelle, L. A. Ziegler, D. J. Gordon Allport: A személyiségvonás elmélete. In Szakács, F. – Kulcsár, Zs. (szerk.) Személyiségelméletek. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 183-218. o.
- d. Cattell, R. Személyiség szerkezet: tágabb dimenziók. In Halász, L. – Marton, M. (1978) Típustanok és személyiségvonások. Gondolat, Budapest. 241-258. oldal

Ajánlott irodalom:

- a. Miserandino, M. (2014). Personality Psychology – Foundations and Findings (First Edition). Personality Traits: A Good Theory. . pp. 35-60. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate.

3. SZEMÉLYISÉGVONÁSOK II.: BIOLÓGIAI ALAPÚ VONÁSELMÉLETEK (EYSENCK ÉS GRAY)

Kötelező irodalom:

- a. Eysenck, J. A személyiség és az Eysenck-démon. In Halász L. – Marton M. (1978) Típustanok és személyiségvonások. Gondolat, Budapest 185-214. oldal
- b. Gray, J. A. Az introverzió-extraverzió pszichofiziológiai természete: Eysenck elméletének módosítása. In Halász L. – Marton M. (1978) Típustanok és személyiségvonások. Gondolat, Budapest 215-240. oldal

Ajánlott irodalom:

- a. Miserandino, M. (2014). Personality Psychology – Foundations and Findings (First Edition). Neurological Theories of Personality. . pp. 190-201. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate.
- b. Corr, P.J. (2009). The Reinforcement Sensitivity Theory of Personality. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 347-376. Cambridge University Press.
- c. Heym, N., Ferguson, E., & Lawrence, C. (2013). The P-psychopathy continuum: Facets of Psychoticism and their associations with psychopathic tendencies. Personality and Individual Differences, 54(6), 773-778. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.12.001>

4. SZEMÉLYISÉGVONÁSOK III.: A BIG FIVE KONCEPCIÓ

Kötelező irodalom:

- a. Kun Á. (1999) Van-e általános érvényű személyiségtaxonómia? Az ötfaktoros személyiségmodell. Alkalmazott Pszichológia, 2, 61-73.
- b. Carver, C. S. – Scheier, M. F. (1998) Személyiségpszichológia. 70-85. Osiris, Budapest
- c. Nagy J. (2007) Faktoranalitikus személyiségtaxonómiák. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 110-146.

- d. Bereczkei T. (2007) A személyiség az evolúciós pszichológia perspektívájában. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest 83-107.

Ajánlott irodalom:

- a. McRae, R.. (2009). The Five-Factor Model of personality traits: consensus and controversy. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 148-161. Cambridge University Press.
- b. Feher, A., & Vernon, P. A. (2021). Looking beyond the Big Five: A selective review of alternatives to the Big Five model of personality. Personality and Individual Differences, 169, 110002. doi:<https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110002>

5. AZ ÉLMÉNYKERESÉS ÉS AZ ALTERNATÍV BIG FIVE KONCEPCIÓJA

Kötelező irodalom:

- a. Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., Thornquist, M., Kiers, H. (1991). Five (or three) robust questionnaire scale factors of personality without culture. Personality and Individual Differences, 12, 929-941.
- b. Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., Joireman, J., Teta, P., Kraft, M. (1993). A comparison of three structural models for personality: the Big Three, the Big Five, and the Alternative Five. Journal of Personality and Social Psychology, 65, 757-768.

6. A SZEMÉLYISÉGVONÁSOK IDŐBELI STABILITÁSA

Kötelező irodalom:

- a. Bereczkei T. (2007) Gének és személyiség. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest 59-82.
- b. McAdams, D. P. (2000) The Person. Traits Across the Lifespan: Continuity and Change. 367-410. Harcourt, New York
- c. Matthews, G. – Deary, I. J. – Whiteman, M. C. (2005) Personality Traits. Personality across the life span. 58-76. Cambridge University Press, Cambridge

7. A SZEMÉLYISÉGVONÁSOK SZITUÁCIÓBELI VÁLTOZÁSA: VONÁS – SZITUÁCIÓ – INTERAKCIÓ

Kötelező irodalom:

- a. McAdams, D. P. (2000) The Person. Personality Traits: Basic Concepts and Issues. 281-301. Harcourt, New York
- b. Matthews, G. – Deary, I. J. – Whiteman, M. C. (2005) Personality Traits. Persons, situations and interactionism. 39-58. Cambridge University Press, Cambridge

Ajánlott irodalom:

- a. Asendorpf J. (2009). Personality: traits and situations. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 43-53. Cambridge University Press.
- b. Smith, R.E., Shoda, Y. (2009). Personality as a cognitive-affective processing system. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 473-489. Cambridge University Press.

8. A TEMPERAMENTUM FOGALMA, KLASSZIKUS ÉS MODERN TEMPERAMENTUM ELMÉLETEK

Kötelező irodalom:

- a. Gy. Kiss Enikő – Nagy L. (2007). A személyiség tipizálása a klasszikus és a modern temperamentum elméletekben. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest 41-58.

Ajánlott irodalom:

- a. Rothbart, M.K., Sheese, B.E., Conrard, E.D. (2009). Childhood temperament. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 177-191. Cambridge University Press.
- b. De Pauw, S. S. W., & Mervielde, I. (2010). Temperament, Personality and Developmental Psychopathology: A Review Based on the Conceptual Dimensions Underlying Childhood Traits. Child Psychiatry & Human Development, 41(3), 313-329.
doi:10.1007/s10578-009-0171-8

9. CLONINGER PSZICHOBOLÓGIAI SZEMÉLYISÉGMODELLJE

Kötelező irodalom:

- a. Osváth A. (2003) A személyiség pszichobiológiai modelljének és Cloninger Temperamentum és Karakter kérdőívének bemutatása. In Kállai J. – Kézdi B. (szerk.) Új távlatok a klinikai pszichológiában. 161-180. o.

Ajánlott irodalom:

- a. Rózsa S., Kállai, J., Anikó, O., Bánki M. Cs. (2005). Temperamentum és Karakter: Cloninger pszichobiológiai modellje. A Cloninger-féle temperamentum és karakter kérdőív felhasználói kézikönyve. Medicina Kiadó, Budapest, pp. 8-203.

10. A SZEMÉLYISÉG BEHAVIORISTA MEGKÖZELÍTÉSE

Kötelező irodalom:

- a. Carver, C. S. – Scheier, M. F. (2006) Személyiségpszichológia. Kondicionáláselméletek. 314-340. Osiris, Budapest

- b. Dollard, J. – Miller, N. A. A személyiség “inger-válasz” elmélete. In Szakács – Kulcsár (szerk.) (2001) Személyiségelméletek. 311-330. ELTE Eötvös Kiadó
- c. Hjelle, L. A. – Ziegler, D. J. – Skinner, F. B. A személyiség behaviorista tanulásmélete. In Szakács – Kulcsár (szerk.) (2001) Személyiségelméletek. 331-364. ELTE Eötvös Kiadó

11. A SZEMÉLYISÉG SZOCIÁLIS-KOGNITÍV PERSPEKTÍVÁJA

Kötelező irodalom:

- a. Urbán Róbert: Szociális-kognitív tanulásméletek. In Gyöngyösiné Kiss E. - Oláh A. (szerk.) Vázlatok a személyiségről - a személyiséglélektan alapvető irányzatainak tükrében. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2007. 278-293.
- b. Carver, C. S. – Scheier, M. F. (1998) Személyiségpszichológia. Szociális-kognitív tanulásméletek. 341-370. Osiris, Budapest
- c. Bandura, A. (1976) Szociális tanulás utánzás útján. In Pataki, F. (szerk.) Pedagógiai szociálpszichológia. Gondolat Kiadó, Budapest

12. A SZEMÉLYISÉG GENETIKAI ÉS NEUROPSZICHOLÓGIAI ALAPJAI

Kötelező irodalom:

- a. Miserandino, M. (2014). Personality Psychology – Foundations and Findings (First Edition). Genetics. pp. 153-180. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate.
- b. Miserandino, M. (2014). Personality Psychology – Foundations and Findings (First Edition). The Neuroscience of Personality. pp. 153-180. Pearson Education Limited, Edinburgh Gate.

Ajánlott irodalom:

- a. DeYoung, C., Gray, J.R. (2009). Personality neuroscience: explaining individual differences in affect, behaviour and cognition. In.: Corr, P.J., Matthews, G. (2009). The Cambridge Handbook of Personality Psychology. pp. 323-346. Cambridge University Press.
- b. Sanchez-Roige, S., Gray, J. C., MacKillop, J., Chen, C.-H., & Palmer, A. A. (2018). The genetics of human personality. Genes, Brain and Behavior, 17(3), e12439.
doi:<https://doi.org/10.1111/gbb.12439>

SZÁMONKÉRÉS (ÉRTÉKELÉS, KÖVETELMÉNYEK)

Az írásbeli dolgozat sikeres (60% feletti) megírása a vizsgaidőszakban. A vizsga az alábbi részfeladatokból állhat: feleletválasztós teszt, I-H állításokat tartalmazó teszt, fogalommagyarázat, rövid esszékérdés, hosszú esszékérdés, ábramagyarázat.

A vizsga sikeres megírásához az előadásokon elhangzottak mellett a **kötelező irodalom** ismerete is szükséges!

PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar

Pszichológiai Intézet

Intézményi azonosító: FI79633
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Lsd. az egyes témáknál.

AJÁNLOTT IRODALOM

Lsd. az egyes témáknál